

Instruirea responsabililor cu munca de arhivă din ramurile învățământ și construcții industriale

Creșterea rolului Arhivelor în sprijinirea activităților social-economice și sporirea preocupărilor pentru conservarea mărturiilor documentare — dovezi pe baza cărora un popor își poate legitima în fața istoriei propria contribuție la dezvoltarea patrimoniului universal — presupune o permanentă grijă pentru îndrumarea și coordonarea muncii de arhivă la creatori. Se știe faptul că de modul în care se organizează această muncă depinde atât valorificarea arhivelor deținute de unitățile socialiste cit și predarea, la instituția specializată pentru păstrarea și administrarea Fondului Arhivistic Național, a documentelor cu valoare istorică.

Înțelegând aceste cerințe, Arhivele Statului au acordat și acordă în continuare o importanță deosebită muncii de arhivă de la organizațiile socialiste, orientarea și îndrumarea acesteia constituind astăzi unul din obiectivele majore ale activității sale¹.

Cum s-a apreciat, una din laturile cele mai importante ale activității de îndrumare și control a arhivelor organizațiilor o constituie instruirea personalului care efectuează această muncă². Condiție majoră a ridicării parametrilor calitativi ai tuturor laturilor muncii, instruirea persoanelor cu astfel de atribuții constituie, în multe privințe, punctul de plecare în vederea îndeplinirii obiectivelor pe care le presupune activitatea complexă de îndrumare a activităților de arhivă de la organizații³.

Activitate cu ample rezonanțe, instruirea personalului care răspunde cu munca de arhivă la organizațiile socialiste⁴, se află în strinsă legătură cu necesitatea tot mai stringentă de a folosi inteligența materializată în memoria arhivelor în slujba dezvoltării inteligenței vii și economisirea celor trei valori — devenite indicatori ai evoluției sociale: muncă, timp, bunuri materiale.

Ocupînd astăzi un loc important în ansamblul practicii arhivistice, instruirile organizate periodic pe plan central și local sînt rezultatul experienței acumulate pe parcursul unei îndelungate perioade de timp.

Încă de la crearea lor Arhivele Statului s-au preocupat de îndrumarea activităților în ceea ce privește organizarea arhivelor curente⁵. Sînt concludente în acest sens numeroasele indicații transmise instituțiilor creatoare de acte vizînd modul în care trebuiau constituite „delile” (dosarele). Stau mărturie veridică pentru aceste preocupări instrucțiunile emise chiar în 1831 de Arhiva Principatului Valahiei, care au reglementat mult timp activitatea în acest domeniu: „regurile hîrtilor precum are a se urma și a se ține de acum înainte atît adică cele care se primesc cit și cele care ies în orice trebuință atîngătoare de cel mai mic lucru urmat într-acel județ spre a se așeza diferite dele; și după săvîrșirea fiecăruia pricină să se coasă

¹ Marin Mocanu, *Rolul de îndrumare și control al Arhivelor Statului*, în *Revista Arhivelor*, 4/ 1979, p. 400—402.

² Florica Dumitrică *Din experiența muncii de îndrumare și control a serviciului regional al Arhivelor Statului Ploiești*, în *Revista Arhivelor*, 2, 1963, p. 100—103.

³ Ion Comănescu, *Îndrumarea și controlul muncii de arhivă la instituții, întreprinderi și organizații socialiste*, în *Revista Arhivelor*, 1, 1963, p. 189.

⁴ Ion Comănescu, *Pregătirea arhivarilor din organizațiile socialiste regionale*, *Revista Arhivelor*, 1, 1962, p. 88—93; Florea Boeraș *Pregătirea lucrătorilor de arhivă de la instituții și întreprinderi*, în *Revista Arhivelor*, 2, 1965, p. 295.

⁵ *Arhivele Statului, 125 de ani de activitate 1831—1956*, Buc. 1959.

fiecare delă cu toate hîrțiile ei urmate într-acea perioadă după meșteșugul legătorilor de cărți punîndu-se cu mergerea foilor din început pînă în sfîrșit; și la începutul lor să se alăture altă hîrtie asupra căruia să se scrie cu semne mari „delă pentru pricina cutare” cu nr. 1, 2 sau 3 și celelalte asemenea începînd de la una și pînă unde va ajunge numărul delor; și cîte dintrînsele vor fi săvîrșite, să vor trece prin toate foile un șnur de mătase galben cu albastru, prin două găuri ce să vor face aproape una de alta și căpătîile șnurului aducîndu-se amîndouă la fața de din dos a delei să vor pecetlui cu ceară tare roșie și cu pecete; și ca să nu împiedice nici cum deschiderea delei la trei zile să va lăsa șnurul mai slab iar cîte dele vor fi nesăvîrșite vor rămînea neșnuruite și nepecetluite ca să se mai alăture la dinsele și alte hîrtii ce să vor urma pînă la a lor săvîrșire...”⁶

Grija Arhivelor Statului pentru îndrumarea muncii de arhivă la creatori⁷ poate fi sesizată cercetînd documentele emise în veacul trecut în legătură cu pregătirea preluării dosarelor create de organele administrației de stat în depozitele publice⁸. Consemnările existente pe unele inventare vechi aflate astăzi în fondurile și colecțiile arhivistice din depozitele D.G.A.S. dovedesc faptul că instituția menită a se preocupa de salvarea și administrarea fondului național documentar a desfășurat de-a lungul anilor o permanentă activitate de îndrumare a muncii de arhivă la instituții, în care scop se explicau persoanelor răspunzătoare de vechile dele, modalitățile în care acestea trebuiau organizate.

Limitată inițial la pregătirea dosarelor pentru a fi predate spre păstrare la Arhivă, orientarea lucrărilor pe linie de arhivă de la instituții s-a lărgit din punct de vedere al operațiunilor vizate și s-a diversificat în ceea ce privește formele de concretizare⁹.

Ideea de a se pregăti, într-o formă organizată, personalul care lucrează la Arhivele instituțiilor a fost emisă în țara noastră încă din 1870. La această dată, în proiectul legii privind înființarea arhivelor județene s-a prevăzut și organizarea pe lângă Direcția Generală a Arhivelor Statului a unei școli de arhivari ai căror absolvenți răspîndiți pe lângă forurile administrative din județe, urmau să devină propagatori activi ai culturii¹⁰.

Această idee a prins viață în 1924 cînd s-a deschis, prin stăruința și contribuția lui Constantin Moisil, Școala practică de arhivari paleografi. După cum se arăta în regulamentul de funcționare această școală avea sarcina de a pregăti atît cadrele de specialitate pentru Arhivele Statului cît și personalul necesar arhivelor și registraturilor diferitelor autorități¹¹.

Practica instruirii arhivarilor de la instituțiile creatoare prin convocări la Arhivele Statului a fost inițiată tot în perioada în care la conducerea Direcției Generale a Arhivelor Statului s-a aflat C. Moisil¹² strîns legată de strădania de a se aplica noua legislație arhivistică.

Prima experimentare a unei convocări profesionale a arhivarilor de la instituții s-a făcut în 1936 cînd Direcția Generală a reușit, învingînd numeroase greutăți și piedici, să convoace pentru o perioadă de trei luni persoanele care aveau în grijă arhiva Ministerului de Război. Deși rezultatele acestei experimentări au fost eficiente, într-un termen scurt munca în compartimentul menționat îmbunătățindu-se substanțial, datorită condițiilor materiale și a neînțelegerii importanței acestei activități de către autorități, ele nu s-au mai organizat decît după 23 august 1944.

⁶ Arh. St. județul Prahova, fond Prefectura județului Prahova, dosar 82/1831, f. 2.

⁷ Ion Mărcuș, *Asupra unei probleme de arhivistică- organizarea arhivelor autorităților și instituțiilor publice*. Revista Arhivelor, IV/2, 1941, p. 374—388.

⁸ M. Dogaru, *Vechi instrucțiuni arhivistice pentru preluări de materiale documentare (Moldova 1832—1838)* în Revista Arhivelor, 1, 1966, p. 137.

⁹ El. Mitrescu, *Unele concluzii ce se desprind din instruirea responsabililor cu munca de arhivă de la organizațiile socialiste din Capitală*, în Revista Arhivelor, 4, 1987, p. 445.

¹⁰ M. Dogaru, *Preocupări pentru organizarea arhivelor județene*, în Sesiune de comunicări și referate, 29 mai 1971, București, 1973, p. 33—38.

¹¹ Constantin Moisil, *Din istoria școlii de arhivari*, în Hrisovul, I, 1941, p. 25.

¹² Emilia Poștăriță, *Constantin Moisil*, în Figuri de arhiviști, București, 1971.

Devenind treptat o activitate bine conturată, formindu-se principii și criterii, instruirea personalului de la organizațiile socialiste are drept scop principal cunoașterea și aplicarea corectă și unitară a prevederilor legislației arhivistice, în special a Decretului 472/1971 republicat în 1974¹³ și a Normelor tehnice pentru înregistrarea, gruparea în dosare, selecționarea și păstrarea documentelor scrise și tipărite, a sigiliilor, a ștampilelor de către organizațiile socialiste și celelalte organizații¹⁴, aprofundarea cunoștințelor în ceea ce privește operațiunile de bază ale muncii în domeniul arhivelor create de organizații.

Implicată în ambele preocupări privind îndrumarea și sprijinul arhivelor organizațiilor socialiste, instruirea personalului care răspunde în cadrul acestora cu munca de arhivă se realizează astăzi prin forme variate :

1. Îndrumarea la fața locului cu prilejul controalelor periodice (efectuate de un colectiv sau individual) asupra modului în care trebuie organizată arhiva ;
2. Convocarea periodică la sediul organizației socialiste și instruirea pe bază de exemple concrete, a tuturor factorilor care răspund cu munca de arhivă (directori administrativi, șefi de serviciu, membrii Comisiilor de selecționare, personalul serviciului secretariat etc.)
3. Includerea unor lecții (ori activități metodologice) pe teme vizând munca de arhivă în cadrul programelor de reciclare a cadrelor din diferite ramuri sau cu prilejul convocărilor profesionale inițiate de întreprinderi și instituții.
4. Transmiterea unor cunoștințe de specialitate arhivarilor cu ocazia deplasărilor pe care aceștia le fac la sediul Arhivelor Statului de regulă solicitind orientarea asupra operațiunilor de inventariere și selecționare.
5. Organizarea unor cursuri pe teme privind munca de arhivă de la creatori în cadrul universităților populare ori cu sprijinul organelor de stat interesate ;
6. Convocarea și instruirea responsabililor cu munca de arhivă la sediul DGAS, respectiv la Centrul de perfecționare a cadrelor.

Aflate într-o strinsă interdependență, aceste forme s-au perfecționat continuu, dovedindu-și eficiența prin rezultatele obținute de participanți la locul de muncă. Deși fiecare formă își are importanța ei, experiența a dovedit că instruirile organizate în cadrul Centrului de perfecționare, cu scoaterea din program, sînt mai eficiente, întrucît aici fiecare temă poate fi pregătită temeinic și predată de specialiști, pe baza unor materiale didactice expresive, existînd posibilitatea aplicării practice a cunoștințelor predate.

În cursul anului 1988 preocupările Arhivelor Statului pe plan central și județean în vederea instruirii personalului care răspunde la organizațiile socialiste cu munca de arhivă s-au intensificat în ceea ce privește problematica abordată și s-au extins din punct de vedere al numărului celor instruiți.

Instruirile de la Centrul de perfecționare în acest an au avut în vedere arhivele instituțiilor din două domenii de activitate : învățămînt și unitățile aparținînd Ministerului Construcțiilor Industriale. Instruirea responsabililor de arhivă din ramura învățămînt a fost determinată de constatarea că la aceste instituții care creează un volum mare de arhivă aplicarea legislației arhivistice întîmpină încă serioase greutăți. O cantitate însemnată de arhivă este încă neinventariată și neselecționată, în unele unități condițiile de păstrare sînt necorespunzătoare. Organizată cu acordul și sprijinul conducerii Ministerului Educației și Învățămîntului și a Inspectoratului școlar al Municipiului București, instruirea s-a făcut eșalonat după cum urmează : între 24—26 februarie cadrele responsabile cu această muncă din învățămîntul superior din Capitală ; 15—17 martie responsabili arhivelor din instituțiile de învățămînt (licee, școli

¹³ Decretul 472/1971 privind Fondul Arhivistic Național republicat în 1974, în Rev. Arhivelor nr. 1, 1975.

¹⁴ Norme tehnice pentru înregistrarea, gruparea în dosare, selecționarea și păstrarea documentelor scrise și tipărite, a sigiliilor și ștampilelor de către organizațiile socialiste și celelalte organizații, în Revista Arhivelor, nr. 3, 1973.

generale, școli speciale, casele pionierilor) din sectorul 1, urmînd între 6—8 aprilie instituțiile similare din sectorul 2; 19—21 aprilie sectorul 3; 28—31 aprilie sectorul 5, 7—9 iunie sectorul 4, 4—6 octombrie sectorul 6.

La prima convocare au participat cadrele desemnate cu această atribuție (secretari șefi, secretari, contabili, arhivari) de la Academia de Științe Economice, Universitatea București, Institutul Politehnic, Institutul de arhitectură „Ion Mincu”, Institutul de medicină și farmacie, Conservatorul de muzică „Ciprian Porumbescu”, Institutul de științe biologice, Institutul agronomic „N. Bălcescu”, Facultatea de stomatologie din IMF, Institutul de educație fizică și sport, Institutul de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale, Institutul de construcții, Edilura didactică și pedagogică, Biblioteca centrală pedagogică, Muzeul de științe naturale „Grigore Antipa”, Oficiul central pentru mijloace de învățămînt, Baza de aprovizionare și desfacere a Ministerului Învățămîntului, Casa universitarilor, Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu”.

Înstruirea responsabililor cu munca de arhivă din unitățile subordonate Ministerului Construcțiilor Industriale s-a făcut la solicitarea și cu sprijinul nemijlocit al conducerii acestui minister. Fiind cea de a doua instruire inițiată pentru personalul din acest domeniu în cursul cincinalului pe care-l străbatem, instruirea dovedește faptul că Ministerul de resort înțelegînd necesitatea și importanța organizării arhivei proprii este hotărît să întreprindă măsuri eficiente în direcția aplicării întocmai a legislației arhivistice. Buna desfășurare a acestor instruirii s-a datorat în primul rînd măsurilor luate de forul tutelar în privința atribuirii responsabilității arhivei fiecărei unități unei persoane competente, de cele mai multe ori specialiști ori factori de răspundere în domeniul profesional. A contribuit la reușita instruirilor la care ne referim și faptul că grupele constituite în vederea participării la convocare au cuprins responsabili arhivelor pe structuri organizatorice, astfel încît să se asigure o metodologie unitară de la centrală și pînă la cea mai mică unitate subordonată, aflată în orice zonă a țării.

Convocările propriu-zise la Centrul de perfecționare al Arhivelor Statului au fost precedate de o inițiere desfășurată la sediul M.C.I. în cadrul căreia factorii răspunzători au urmărit modul în care responsabili cu munca de arhivă cunosc prevederile legislației arhivistice și îndatoririle ce le revin, ordinele și indicațiile emise pe această linie de conducerea ministerului. Eficiența instruirilor la care ne referim a fost sporită de faptul că aplicațiile practice (inventariere, selecționare) au utilizat documente specifice muncii participanților.

La această instruire au participat responsabili arhivelor din M.C.I. — și de la trusturile și întreprinderile specializate pentru construcții industriale cu unitățile subordonate din București, Brăila, Craiova, Iași, Brașov, Baia Mare, Satu Mare, Oradea, Cluj-Napoca, Constanța, Pitești, Tîrgu Mureș, Timișoara, Arad, Alba Iulia, Govora, Turcești. Au fost instruiți de asemenea secretarii liceelor industriale de profil (construcții industriale din întreaga țară).

În cadrul convocărilor s-au abordat problemele de bază privind arhivele organizațiilor socialiste: prevederile Decretului 472/1971 privind Fondul Arhivistic Național, reglementările privind înregistrarea documentelor și constituirea arhivei curente, utilizarea nomenclatorului și indicatorului ca instrumente de bază ale arhivei curente, inventarierea și selecționarea documentelor, atribuțiile membrilor comisiei de selecționare, pregătirea documentelor pentru predare la Arhivele Statului, folosirea arhivelor aflate la creatori, cerințele păstrării și conservării documentelor. În afară de aceste teme, predate diferențiat de la o ramură la alta ținîndu-se seama de genul documentelor create de instituții s-au prezentat și unele expuneri specifice. Astfel, la instruirea responsabililor de arhivă din instituțiile de învățămînt s-au făcut ample referiri, pe bază de documente, la istoria învățămîntului, s-a prezentat istoricul fondurilor create anterior de instituții similare (Ministerul Instrucțiunii Publice și Casa Școalelor). Reprezentanților arhivelor unităților dependente de M.C.I. li s-a făcut o expunere privind caracteristicile tehnice și li s-au prezentat unele categorii de izvoare documentare de această factură conservate în fondurile și colecțiile arhivistice aflate la Direcția Generală a Arhivelor Statului.

De regulă, expunerile și dezbaterile au fost urmate de activități practice cum au fost: completarea rubricilor registrului de intrare-ieșire, fișarea documentelor, inventarierea acestora, înlocuirea formelor pentru selecționarea unor unități arhivistice, alcătuirea actelor necesare pentru predarea documentelor la Arhivele Statului.

Fiecare activitate s-a finalizat prin dezbateri la care participanții au pus întrebări, au prezentat situații din munca lor ceea ce a condus la realizarea unui util schimb de opinii în cadrul căruia s-au popularizat metodele bune de muncă, s-au arătat unele deficiențe și greutăți, toate acestea ducând în ansamblu la mai bună înțelegere și fixare a temelor prevăzute în program.

În cadrul fiecărei convocări s-a inițiat și o masă rotundă având drept obiect rezultatul controalelor efectuate de reprezentanții Direcției Generale a Arhivelor Statului și ai filialei Municipiului București la organizațiile socialiste din ramura respectivă. Cu acest prilej s-au adus în atenția participanților unele aspecte concrete constatate, legate de stadiul prelucrării arhivelor, metodele prin care unele unități au reușit să impulsioneze aplicarea legislației arhivistice. S-au evidențiat, totodată, unele neajunsuri și lipsuri (cantități mari de documente aflate neinventariate și neselectate, constituirea defectuoasă a dosarelor, aprecierea greșită a termenelor de păstrare la documente, păstrarea arhivelor în condiții impropii etc.). De fiecare dată s-a pus un accent deosebit asupra măsurilor ce se impun pentru îmbunătățirea activității și creșterea responsabilității tuturor factorilor față de munca de arhivă.

Participanții la convocări au vizionat filmul documentar „Arhivele contemporane — valori ale posterității” peliculă cu caracter instructiv-educativ, un adevărat îndreptar al lucrătorului în domeniul arhivelor.

Pe parcursul desfășurării instruirilor menționate s-au formulat propuneri și s-au relevat unele probleme ce vizează în ansamblu perfecționarea diferitelor laturi ale muncii de arhivă astfel:

1. Analiza și perfecționarea periodică a celor două instrumente de lucru (indicatorul termenelor de păstrare și a nomenclatorului dosarelor) care trebuie să înregistreze prefacerile ce au loc în evoluția instituției posesoare;
2. Găsirea unor forme prin care factorii de decizie din unitățile socialiste să înțeleagă obligațiile ce le au conform prevederilor Decretului 472/1971;
3. Impulsionarea activităților de inventariere a documentelor la nivelul compartimentelor de muncă.
4. Creșterea rolului comisiilor de selecționare în atribuțiile cărora intră nu numai aprecierea valorii documentelor ci și orientarea întregii munci de arhivă.
5. Îmbunătățirea programelor instruirilor în sensul creșterii ponderii activităților practice.
6. Pregătirea mai temeinică a mesei rotunde prin culegerea din timp a datelor privind situația arhivei de la instituțiile care și-au trimis reprezentanți la instruire.
7. Diversificarea mijloacelor de transmitere și fixare a cunoștințelor privind operațiunile de bază ale muncii de arhivă (difuzarea unor imprimări, utilizarea unor grafice mai expresive etc.).
8. Intensificarea preocupărilor de a publica în Revista Arhivelor legislația arhivistică (Decretul 472/1971, normele tehnice de lucru care să vină în sprijinul activității responsabililor de arhivă).
9. Asigurarea unui caracter periodic instruirilor responsabililor de arhive din organizațiile socialiste, repetarea convocărilor pentru personalul care are această atribuție cu scopul de a asigura înțelegerea și aplicarea deplină a prevederilor legislației arhivistice.
10. Efectuarea unor controale în unități pentru a se urmări modul în care cei instruiți transpun în practică de zi cu zi cunoștințele acumulate.
11. Imprimarea unui caracter mai ritmic preluării documentelor cu caracter permanent.
12. Introducerea practicii ca diferitele controale profesionale organizate de unitățile centrale să cuprindă ca un obiectiv aparte situația arhivei din unitățile subordonate.

MARIA DOGARU